

Magični realizam na putu do Moskve

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

RELIJEVNE

AKTUALNOSTI

YOKO

OSTALO

MEDIJI

TEORIJA

NOVI POLJEVSKI

NOVI KONGRESI

DRAAMA

Postoji u kulinarstvu termin "Falsche Hase", što će reći LAŽNI ZEC. Mljevenu junetinu miješamo s lukom, sirovim jajetom, žemljom namočenom u mlijeku, začini- ma (izbor kojih varira od kuhinje do kuhinje, od kuhara do kuhara), dobro je došla i koja kaplja dobrog konjaka... U sredinu se poslože tvrdo kuhana jaja (neki, pak, spravljaju bez njih), načini se rolada i meso se peče do hrustave korice. S bečkih stolova taj se zečji falsifikat raširio i udomaćio u svim svjetskim kuhinjama. Zašto je jedno fenomenalno i jednostavno jelo ušlo u kuharice pod etiketom *falša* ostat će nejasno.

MN – Zeko i potocić

Posve je nejasno, barem meni, zašto Marulićevi da- ni od osnutka trpe optužbe da žive na opsjeni. Dobro, možda moja metafora s tim bastardnim zekom ne pije vodu, ali dajte me uvjerite u suprotno. Jer, otkad je u travnju 1991. u Splitu pokrenut Festival hrvatske drame i autorskog kazališta, već je na prvi rodendan dobivao packe da koji će nam... to *nešto* što se temelji na do- maćem dramskom tekstu, kojeg (znali su okorjeli mu- draci) zapravo *nema*. Pa je to valjda trebala biti jedna od onih hrvatskih gluposti – pokrenuti nekog vruga, osoviti ga na noge, a onda se odmah upeti da mu zatremo sje- me. Da se nikad više ne razmili. Omiljena batina kojom protivnici ovog festivala mašu jest da nema dovoljno kvalitetnih (!) domaćih tekstova koji bi svake sezone osiguravali dostojan alibi fešti nacionalnog kalibra. Kao prvo, muka mi je od vječnih lovaca na remek-djela i pre- vratničke, epohalne tekstove koji mijenjaju sliku (tea- tarske) povijesti. Kao drugo, fakti govore da (uz one mr-

te, baštinjene autore) barem desetak imena koja da- nas žive i rade na kazališnim scenama u Hrvatskoj pišu u posve svjetskoj formi. O čemu mi onda pričamo? Ljudi moji, pa nas je sve skupa četiri milijuna. Takva pitanja, recimo, jedno Sterijino pozorje ne postavlja iz pristojno- sti. Uostalom, nisam primijetio da su naši građevinari u rangu staroegipatske solidnosti izgradnje, pa još niko- me nije na pamet palo da se zalaže za prestanak građe- varstva u ovoj zemlji.

Zato je važna *lajna* dr. Ane Lederer, selektorice 15. Marulićevih dana, koja kaže da "ukoliko je potreban za- jednički nazivnik izbora on bi mogao glasiti: u potrazi za izgubljenim visokim standardom dramskog teatra". Pod- vlačim da Ledererova govori o *potrazi*, dakle ne o goto- vim istinama ili lažnoj slici friziranih kazališnih vrhuna- ca. Naime, još nitko nije pronašao Eldorado ne mrdajući s mjesta. Zato i njezin izbor umnogome govori o jakom angažmanu da se očuvanje i razvijanje standarda hrvat- skog dramskog pisma ne pusti zaboravu.

MN – Albino uniforme

"(...) Prva prava drama o pustoši tudmanizma, kako se ona zrcali kroz tzv. 'malog čovjeka', koji se u jednom trenutku na 'falšan' način osjetio pozvanim za tzv. veli- ke stvari, da bi ga onda, upravo te velike stvari, koje su pospremili drugi u javne ili tajne pretince svojih velikih biografija, izdale, i kao smiješnog gubitnika čak ismijale svojom ravnodušnošću", piše Slobodan Šnajder o *Veli- kom bijelom zecu* Ivana Vidića, tekstu koji je, u režiji Ivi- ce Kunčevića i produkciji Zagrebačkog kazališta mladih, otvorio ovogodišnje Marulićeve dane.

Drama je to koja ne samo da pripada vrhuncima Vidićeve dramaturgije nego je i jedna od doista ključnih kazališnih pljuski vremenu u čijem smo *fast food* žrvnju požderani i pljunuti. Sivi su Vidićevi antijunaci, bolesno sivi u žudnji da će izvući velikog bijelog zeca iz šešira sreće. Umjesto realno magičnog života, kurvanjska im je sudbina dodijelila magični realizam: doslovno bijelog paradera, grotesknog Vrhovnika koji kao iz marquezovskih fantazama vješa po svojoj albino uniformi pregršt pseudoordenja, dirigira lažnim raketama i posve stvarnim poniženim narodom.

Satnik Lukša (u totalno proživljenoj igri Sretena Mokrovića) sažima u sebi svu bijedu pozadinskih pojedinaca koji naivno povjrovaše da se mogu ukrcati u prva kola blještave parade moći. On je istodobno i mačistička svinja i željan ljubavi, nacionalist i rasist, ali i post-jambrekovski luzer... Antologijska je scena u kojoj Lukša maltretira svoju životnu družicu Ljerku (izvršna Biserka Ipša) da mu ispeče jaja, a ova bezuspješno prekapa po praznom frižideru. Život bez jaja nije više život, nego raspad.

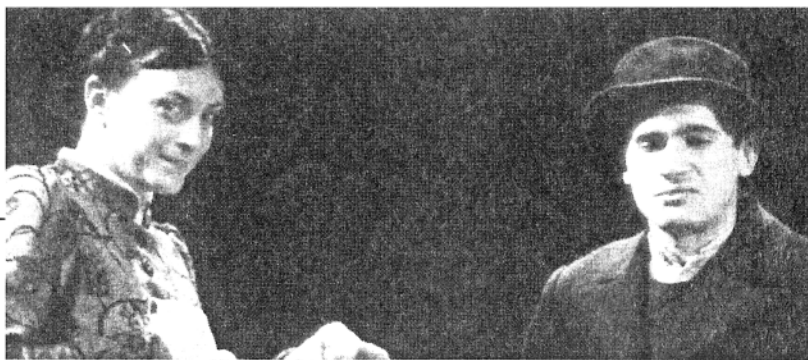
MN – *Play it again, Sam*

Minijatura (po scenskoj kompaseriji, nipošto ne po značenju) *Hajdemo skakati po tim oblacima* Elvise Bošnjaka, u produkciji HNK-a Split, jedan je od najpunijih aduta ovogodišnje selekcije.

“Oblaci su komad o nemanju, čovjeka ili žene”, kaže Bruna Bebić-Tudor, glumica koja uz Elvisa, a pod osviještenom paskom redateljice Nenni Delmestre, iznosi priču o neostvarenim željama u životu koji je tako jebe-no predvidljiv, a opet tajnovit i nedokučiv. Sem i Rita su muškarac i žena kojima je prečesto nedostajao odlučniji korak kojim bi možda zakoračili u izvjesniju sreću. Ako želimo baratati etiketama, ovaj Bošnjakov tekst skoro da bismo prepoznali kao žensko pismo, toliko guste sup-tilnosti, nijansiranosti i emocija nosi u sebi.

Pri festivalskoj izvedbi, predstava je usisala sve vanjske *neprijatelje* – i Hajdukove navijače i crkvena zvona i svatovske pokličice – i iskoristila ih za sebe. Minimalističke, a unutarnje raskošne role Brune Bebić-Tudor i Elvise Bošnjaka *Oblake* su ispunile do daske i napunile nas dužom, zahvalnom memorijom.

Poslije treće prikazane festivalske predstave izlazi-lo se kao pod jakim drogama. Bogme su nas *našutali*

Slavko Kolar, *Svoga tela gospodar*, ZGK "Komedijska"

Mate Matišić, *Svećenikova djeca*, Dramski teatar Puškin, Moskva

Elvis Bošnjak, *Hajdemo skakati po tim oblacima*, HNK Split

Tonči Petrasov Marović, *Antigona, kraljica u Tebi*, HNK Split/Splitsko ljeto

glumci Dramskog teatra "Puškin iz Moskve". *Svećenikova djeca* Mate Matišića, jedan od naših najprovokativnijih tekstova devedesetih, u ruskom je ključu pronašao doista iznimnu dimenziju. Predstava je to koja žestokim energetskim koktelom pokazuje na koji se način zajednička stvaralačka energija ulaže u delikatno istraživanje dramskog teksta.

MN – Mediteranski led

Redatelj Alexandr Ogarjov dubinski se spustio u Matišićev svijet i snažno isprepleo "jaka" pitanja disputa s Bogom i poigravanja s ulogama bogova sa "slabim" pitanjima intimne obiteljske (ne)sreće. Drukčija mentalitetna, jezična i sociološka gama izvedbe približila je Matišićevu dramu posve blizu Dostojevskog.

Nad isposničkim prostorom monaške ćelije (scenograf Jurij Harikov) nadvila se teška drvena greda koja u odnosu s pomičnim, grubo tesanim drvenim stolom (po potrebi se pretvara i u bolnički krevet, odar...) čini formaciju križa. U tom jedinstvenom prostoru, gotovo sektaški koncentriran ansambl, predvođen Nikolajem Čindjajkinom, Denisom Jasikom i Verom Vornokovom, priredio je pravu kazališnu misu u kojoj već u prvim sekundama postajete njezin fanatični poklonik.

Još jedna iskonska mediteranska duhovnost preciznim je redateljskim asketizmom dobila gotovo germanšku ohladenost. Brilljantna ideja Tončija Petrasova Marovića o Antigoninu kompleksu kao neumitnom gnijezdu buduće tiranije pokazala je da i nakon dvadesetak godina (*Antigona, kraljica u Tebi* praižvedena je u splitskom HNK-u 1981.) djeluje kao živo teatarsko tkivo. Matko Raguž se prošloga Splitskog ljeta spustio u podrume Dioklecijanove palače i služeći se briljantnom gipkošću Marovićeve jezika izazvao unutarnju lančanu reakciju u svojim glumcima. I okolnom kamenu. Sve je naizgled skamenjeno i nedjelujuće, a unutar organizama ključa lava. Izvršne glumačke partije ostvarili su Zoja Odak, Asja Jovanović, Jadranka Đokić, Milan Pleština...

MN – Spucani – tek tako

"Autentičan je to svijet u svojoj duhovitosti i nesretnosti, u svom lirskom i tragičnom i kao takav prepoznatljiv i u ovom našem ne odviše sretnom vremenu", bilježi Želimir Mesarić svoj *credo* po kojem je čitao Kolarov *evergreen*. Doista, Mesariću je uspjelo ponuditi au-

tentičnost, ali bez raspašoj folklorizacije, već s prigušenim pokrovom stilizacije (u čemu je imao neprocjenjivu pomoć scenografa Miljenka Sekulića) i groteske. I bez estradnih dosjetki, ova predstava doista osjeća i isijava polumrak kojim zrači *Svoga tela gospodar*. Kad se govori o povratku izgubljenih standarda, onda je produkcija GK Komedija uzoran primjer *mainstreama* kakve je hrvatsko glumište već odavno izgubilo.

Lada Kaštelan vratila se u velikom stilu.

I DK "Gavella" vratilo se u velikom stilu i podsjetilo nas na izvedbenu i produkcijsku ulogu te odgovornost koje je ova kuća nosila u svojim najsretnijim danima.

Dramu *Prije sna* osjetila je, prepoznala i realizirala Nenni Delmestre kao naličje bajke (o Trnoružici) koje neprekidno leluja po žiletu između trivijalnog, gotovo sapunskog ugođaja i bolne, bolničke maske života i smrti. Jakoj, žilavoj i iskričavoj ženskoj postavi (Jelena Miholjević, Slavica Knežević, Anja Šovagović Despot, Ksenija Pajić, Ivana Bolanča, Helena Buljan, Marina Nemet) dobro sekundira i muški dio (Boris Svrtan, Janko Rakoš, Hrvoje Klobučar, Enes Vejzović, Predrag Vušović, Filip Šovagović), uživajući u nesebičnoj ansambl igri.

A što može glumac i kakvo je on zapravo oružje, avanturistički se dokazuje u monospektaklu (produkcija HNK Zagreb) Dragana Despota. Dramatizirajući, režirajući, proživljavajući Krležin roman *Na rubu pameti*, Despot je postao pravi *one man band*. Kumulativna bomba ljudske nemoći, bijesa, rezignacije i ciničnog smiraja. Ono što osobito plijeni u toj njegovoj bogatoj avanturi jest da uopće ne igra ono što se šablonski ukopalo kao *tipični krležijanski kolerik*. Naprotiv, Despot igra posve običnog tipa kojeg jednostavno život spucava tek tako. I on samo želi da ga već jednom mimoide ta karma. Ostavi na miru. Ništa više.

MN – Dobro jutro, džezeri

Dramski ludizam Filipa Šovagovića naišao je na jednako ludičkog čitača.

Ivica Buljan je s psihodeličnim ansamblom Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci ostvario nešto što bi se žanrovski moglo izmaštati kao *socrokerizam*.

Šovagović u rastresitim slikama *Jazza* donosi svu onu (ne)preciznu memoriju generacije rodene šezdeset i ne-

ke. Pamćenje zajedničkih dvorišta kao scenografiju magije i bijednog virenja u tuđi lonac, a koja se (gle ti gadnog V-efekta) vratila u punoj formi. Svaki muk ili srcajući slog zakucanih džezera Buljan nadograđuje partnerstvom totalne zvučne i ritmičke kulise (glazba Mitje Vrhovnika Smrekara doista je postala punopravni dramski lik), vodeći glumce u žestoku stripovsku tragediju. Ansambl u hardrokerskoj varijanti neorealizma brije na sve ili ništa, kao da ih čeka sudnji dan. Evo ih: Bosnimir Ličanin, Zoran Prodanović Prlja, Zrinka Kolak Fabijan, Damir Orlić, Luka Peroš, Ana Kvirgić, Zdenko Jelčić, Zdenko Botić, Davor Jureško, Sabina Salomon, Andrea Blagojević, Predrag Sikimić.

Brešanova *Mrduša* zamijenila je jednu južnu pržionu za drugu.

Makedonska verzija (adaptaciju na demirhisarski makedonski dijalekt napravio je Petre M. Andreevski) u režiji Mete Jovanovskog i produkciji Dramskog teatra iz Skoplja pobrinula se da groteske začahurenog mikrokozmosa poprime još nestvarniji *spleen*. Oni su istodobno najestrjedniji kič vatrogasne zabave (instalirane od lokal-

nog moćnika) i molski, močvarno težak okov oko duša koje polako trunu i nestaju. Negdje na rubu svijeta.

Vašarska magija od koje stomak boli.

Nagrade 15. Marulićevih dana

- 1) Nagrada "Marul" za oblikovanje svjetla – Zoran Mihanović (*Antigona, kraljica u Tebi*, HNK Split i Splitsko ljetno)
- 2) Nagrada "Marul" za scensku glazbu – Tamara Obrovac (*Antigona, kraljica u Tebi*)
- 3) Nagrada "Marul" za kostimografiju – Marija Žarak (*Drugi libar Marka Uvodiča Splićanina*, Gradsko kazalište mladih Split)
- 4) Nagrada "Marul" za najbolju scenografiju – Miljenko Sekulić (*Svoga tela gospodar*, GK Komedijska, Zagreb)
- 5) Nagrada "Marul" za dramaturšku obradu i interpretaciju – Dragan Despot (*Na rubu pameti*, HNK Zagreb)
- 6) Nagrade "Marul" za glumačka ostvarenja:
 - Rolandu Žlaburu za ulogu Ive u *Svoga tela gospodar*
 - Vanji Ćirić za ulogu Rože u *Svoga tela gospodar*
 - Sretenu Mokroviću za ulogu Lukše u *Velikom bijelom zecu* Zagrebačkog kazališta mladih
 - Bruni Bebić-Tudor i Elvisu Bošnjaku za glumačku suigru u *Hajdemo skakati po tim oblacima*
- 7) Posebna Nagrada "Marul" za najbolju ansambl igru – ansambl DK "Gavella", Zagreb
- 8) Nagrada "Marul" za najbolji izvedeni dramski tekst – Lada Kaštelan za dramu *Prije sna*
- 9) Nagrada "Marul" za najbolju režiju – Želimir Mesarić za predstavu *Svoga tela gospodar*
- 10) Nagrada "Marul" za najbolju predstavu u cjelini – *Svećenikova djeca*, Dramski teatar "Puškin", Moskva
- 11) Nagrada "Marul" po ocjeni publike – *Antigona, kraljica u Tebi*, HNK Split i Splitsko ljetno

Žiri čitatelja "Slobodne Dalmacije" za najbolje glumačko ostvarenje nagradio je Dragana Despota za ulogu u monodrami *Na rubu pameti*.